

Kâinattaki Denge ve İnsanın Bu Dengeye Etkileri

H. Yunus Taş

Doç. Dr. Yalova Üniversitesi

Özet

Kâinatta her şey bir ölçü ve denge ile bağlantılı olarak yaratılmış ve bu denge içerisinde varlığını devam ettirebilmektedir. Bu dengeyi bozmaya yönelik olarak yapılan her hamle ve hareket neticesinde aynı oranda kâinatta bulunan varlıkların faaliyetleri zarar görecektir.

Bu çalışmada dünyamız olan yer kürenin kâinattaki denge içindeki yerinin incelenmesi ve dünyada en değerli varlık (eşref-i mahlûkat) olan insanın üretim ve tüketiminin iktisat yönüyle incelenmesi yapılacaktır. Bu anlamda özellikle insanın üretim ve tüketim ile kâinattaki dengeyi nasıl etkileyebileceği Risale-i Nur ve Kur'ân'a uygun bir bakış açısı ile örneklerle incelenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İnsan, İslâm Ülkeleri, Teknoloji, İktisat, Kur'ân Medeniyeti,

Giriş

Bütün kâinat ve içindekiler şüphesiz hassas bir ölçü, nizam ve ince hesaplarla yaratılmışlardır. Bu hassas ve ince hesapları insanoğlu ancak bilim ve fen alanında ilerleyebildiği ölçüde anlamaya çalışmaktadır. Günümüzde hala kâinat ve dünya ile ilgili bilinmeyen bir çok sırların varlığından bahsetmek mümkündür. Risalelerde geçen şems-i şumus, (Vega yıldızı) kara delikler ve güneş sistemi ve bu sistem gibi 200 milyar kadar yıldız ve gezegenleri içine alan (Samanyolu Galaksisi) ile birlikte oluşan hareketler ve bunların toplu şekilde gittikleri yer neresidir?

İşte bu ve benzeri birçok sorunun kesin cevaplarını hali hazırda fen bi-

Bütün bu kadar yıldızların diğere çarpmadan zarar vermeden saniyede binler kilometre hızla hareket ettiğini de düşündüğümüzde karşımızda muazzam bir sanat ve büyük bir hesabın titizlikle yapıldığı ve idare edildiği bir sistemin olduğunu anlayabilmekteyiz.

limlerinin geldiği bilgi seviyesi ile vermek mümkün değildir. Sadece bunlara verilen cevaplar tahminidir. Ancak Kur'an'dan alınan bazı işaretler ve ayetler ile tam olarak anlaşılabilir. Bu durumu da herkes tam manasıyla anlayamaz ancak konu ile ilgili bilgi ve vukufiyeti derecesine göre farklı derecelerde anlayabilmeleri mümkündür. Bu konu Risale-i Nur'un 29. Mektubunda, Nur Suresinin 35 ve 40. ayetlerinin manaları şöyle tefsir edilmektedir:

“Allah göklerin ve yerin nurudur. (Nur Suresi: 35)” âyet-i pür-envârının çok envâr-ı esrarından bir nurunu, Ramazan-ı Şerifte bir hâlet-i ruhaniyede hissettim, hayal meyal gördüm. Veysel Karanî'nin Allah'a yakarışı gibi bende aynı dua ile Allah'a yakarıp dua ettim. Ve bütün mevcudat-ı zevilhayat, Cenâb-ı Hakk'a karşı aynı münâcâtı ettiklerini; ve on sekiz bin âlemin her birinin ışığı birer ism-i İlâhî olduğunu bana kanaat verecek bir vakıa-i kalbiye-i hayaliyeyi gördüm. Şöyle ki:

Birbirine sarılı çok yapraklı bir gül goncası gibi, şu âlem binler perde perde içinde sarılı, birbiri altında saklı âlemleri bu âlem içinde gördüm. Herbir perde açıldıkça diğer bir âlemi görüyordum. O âlem ise, âyet-i Nur'un arkasındaki, “Yahut onların amelleri, derin bir denizin karanlıklarına benzer ki, o denizi üst üste dalgalar kaplamış, dalgaları da bulutlar örtmüştür. Karanlıklar birbiri üstüne öylesine bastırmıştır ki, elini uzatsa onu dahi göremez olur. İşte, Allah'ın nur vermediği kimsenin nurdan hiçbir nasibi yoktur.” (Nur Suresi: 40) âyeti tasvir ettiği gibi, bir zulûmat, bir vahşet, bir dehşet karanlığı içinde bana görünüyordu. Birden, bir ism-i İlâhînin cilvesi, bir nur-u azîm gibi görünüp ışıklandırıyor. Hangi perde akla karşı açılmışsa, hayale karşı başka bir âlem (fakat gaffetle, karanlıklı bir âlem) görünüyorken, güneş gibi bir ism-i İlâhî tecellî eder, baştan başa o âlemi tenvir eder, ve hâkezâ... Bu seyr-i kalbi ve seyhat-i hayaliye çok devam etti...” (Nursî, *Mektubat*, s. 398)

Bu benzeri ayetlerin tefsir ve manalarıyla aslında içinde bulunduğumuz âlemin ne kadar gizemli ve ne kadar karmaşık bir halde olduğunu anlamak için yeterli bir bilgidir. Ancak bir yönüyle ise milyarlarca insanın yaşayabileceği bir dünya ve milyarlarca galaksi ve her bir galaksi sistemi içinde de ayrıca milyarlarca yıldızların olduğu bir kâinat. Bütün bu kadar yıldızların diğerine çarpmadan zarar vermeden saniyede binler kilometre hızla hareket ettiğini de düşündüğümüzde karşımızda muazzam bir sanat ve büyük bir hesabın titizlikle yapıldığı ve idare edildiği bir sistemin olduğunu anlayabilmekteyiz. İşte bütün bu sistemin içinde fiziksel olarak küçük, ancak yüklendiği vazife ve kendisinden beklenenler itibarı ile önemli bir konumu bulunan insanın, kâinattaki bu denge içindeki yeri nedir? Kendisinden neler beklenmektedir? Bu beklentileri hangi tür davranış ve hareketleri ile karşılayabilir? Hangi durumlarda beklentilerinin aksi ile cezalandırılır yada kendisine ve sisteme zarar verebilir gibi soruların cevaplarını aramaya çalışacağız.

1. İnsan ve kâinat

Her ikisi de yaratılmış birer mahlûk. Ancak fiziki olarak insan küçük olduğundan kâinatın içinde ve onu etkileyebilen bir varlıktır. İnsan kendisini yaşayabileceği uygun şartlar olmadan yaşayamaz. Diğer taraftan insana,

kâinat ve kâinattaki diğer bir çok varlıktan farklı olarak cüzi irade ve düşünme kabiliyeti verilmiştir. İşte bu irade ve düşünce sayesinde insan diğer yaratılmış varlıklardan farklı olarak kâinatı olumlu ve olumsuz şekillerde etkileyebilmektedir. İnsan sahip olduğu iki önemli özelliğiyle kâinatı ve kâinatın küçük bir parçası olan dünya gezegenini etkileyebilecek bir varlıktır.

İnsanın hayatını sürdürebilmesi için kâinattaki birçok varlık gibi yemeye içmeye ve nefes almak gibi şeylere muhtaçtır. Dünyada bulunan diğer bazı canlı türleri de insan gibi yemek, içmek, nefes almak gibi fiziksel aktivitelere muhtaçtır. İnsanın bunlardan farklı diğer bir yönü ise fiziksel olarak görülemeyen bazı duygu ve düşüncelere sahip olmasıdır.

İşte bu duygu ve düşünceler insanı a'lay-ı illiyi'ne (yüksek mertebelerin en yükseğine) çıkarabileceği gibi, esfel-isafiline (alçak mertebelerin en alçağına) de düşürebilir. Bu tamamen insanın bu duygularını kullanmasına bağlı olarak değişmektedir. Kainatta cari olan kanunlara göre yaşayan yani kevnî kanunlara (kâinata var olan kanunlar) uyulduğunda ve buna göre hareket edildiğinde kâinata zarar verilmeden hayat süreci normal seyrinde devam edebilir. Amma ne zamanki insanoğlu var olan kanunların aksine kendi lehine ya da başkalarının zararına hareket eder ve olan düzeni değiştirmeye başlarsa işte o zaman kendi başına ve dünyanın da başına iş açar. Dünyanın kendi halinde iken her yıl özellikle baharla beraber yaratılan yüz binlerce hayvan ve bitki türü yine kendi fitri halleri içinde kış mevsimine doğru ölüp çürür ve dünyada da hiç bir çöp bırakmadan gider. Yani bir şekilde kalıntıları yeryüzünden temizlenir ve çevre kirliliği olmaz.

İnsanda diğer canlı varlıklar olan hayvanlardan farklı olarak üç kuvve vardır. Bunlar kuvve-i akliye, kuvve-i gadabiye ve kuvve-i sheheviyedir. Bunlar insanda Allah tarafından sınırlandırılmamış ve bir nevi serbest bırakılmıştır. İnsanın söz konusu bu üç kuvveyi vasatta (dengede) kullanmaması durumunda hem kendisinin hem de dünyanın dengesini olumsuz yönde etkilemektedir.

2. İnsan ve Teknoloji

18. Yüzyılın sonlarından itibaren buhar gücünün sanayide kullanılmaya başlanması ile birlikte insanların ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik ürünlerde hızlı bir gelişme yaşanmıştır. İlk yüzyılda daha çok doğal bir üretim şekli mevcutken sonraki yıllarda küresel güçlerin ekonomik ve savaş üstünlüğü yarışmasına girilerek çevreye, insanlara ve doğal hayata zararlı olabilecek üretimlerde bulunulmuştur. Bunların en başında silah sanayiinde yaşanan rekabeti görmek mümkündür. Başta ABD ve Rusya olmak üzere, bazı büyük ülkelerin bu rekabetiyle ortaya çıkan atom bombası gibi nükleer ve kimyasal silahları buna örnek vermek mümkündür.

Söz konusu silahların ve diğer benzeri ürünlerin bir yerde kullanılması ve bulunmaları çevresinde bulunan belli bir alanda insanların hayvanların hatta bitkilerin yaşamasına ve yetişmesine imkân vermemektedir. Ayrıca orada yaşayan canlı organizmaların ölmelerine sebep olmaktadır. Yine teknoloji ürünü olarak üretilen teknoloji ürünlerinden araba ve ev eşyalarının (beyaz eşyalar) bazı parçaları bozulduğunda ve bunlar dışarıda bekletildiklerinde çevreye zarar verir hale gelmektedirler. Yine bu teknoloji ürünlerinin çalışma-

İşte bu irade ve düşünce sayesinde insan diğer yaratılmış varlıklardan farklı olarak kâinatı olumlu ve olumsuz şekillerde etkileyebilmektedir.

İnsan yaptığı bir şeyin şimdiki ve gelecekteki durumunu düşünmeden yaparsa hem kendine hem çevresine istemeden de olsa büyük zararlar verebiliyor. Bu nedenle insana düşen hürs-la değil mutedilane davranmak ve Kur'ân'ın emrini dinlemektir.

bilmeleri için kullanılan bazı parça ve maddeleri kimyasalların (akü, batarya ve asit) karışımından oluştuklarından çevreye büyük zararlar vermektedirler.

Bütün bunlar insanın kendi eliyle ve kendisine yardımcı olması için gayret ve zahmetle üretimde bulunmuş olduğu, çok değer verdiği teknoloji ürünleridir. Burada şunu anlamak daha kolay oluyor. İnsan yaptığı bir şeyin şimdiki ve gelecekteki durumunu düşünmeden yaparsa hem kendine hem çevresine istemeden de olsa büyük zararlar verebiliyor. Bu nedenle insana düşen hürs-la değil mutedilane davranmak ve Kur'ân'ın emrini dinlemektir. Yani yaptıkları ile ne kendine ne de bir başkasına bilerek ve isteyerek zarar vermemektir.

3- İnsan ve Kurân

Kur'ân-ı Kerim'de insan bir çok ayetlerde şu şekilde tarif edilmektedir: İnsan; Allah'a ibadet amacıyla halk edilen ve ilk ferdi topraktan yaratılan bir varlıktır. Yine başka bir ayette ise (*Zariyat*, 56.) şöyle denilmektedir. "Ben, cinleri ve insanları ancak bana ibadet etmeleri için yarattım." Bakara Sûresi'nin 30. âyetinde açıklandığı üzere insan, yeryüzünde halife kılınmıştır. Bu ayetler ışığında insanın, Allah tarafından dünyaya gönderilmesinin bir amacı ve beklentisinin olduğu anlaşılmaktadır. Bu beklentiyi yerine getirebilecek özel vasıflarla da tavsif edilmiş olarak gönderilmiştir. Yani insanın en temel görevi kendini yaratanını bilmek ve ona ibadet etmektir.

Bunun için ise önce Kur'ân-ı Kerim'i okuyacak ve orada istenenler (emirler ve yasaklar) ile diğer ayetlerdeki bilgiler ışığında da kainatı ve kendini anlamaya çalışarak, "ben neciyim nereden geldim ve nereye gidiyorum?" gibi soruların cevaplarını arayacaktır. Kur'ân-ı Kerim'de geçen ayetlerde sık sık 'Düşünmez misiniz, akletmez misiniz, gökyüzünde direksiz dayanaksız duran Güneşi, Ayı ve diğer yıldızları görmez misiniz?' tavsiyeleri bir amaca yöneliktir. İnsan bunların ışığında düşünerek kâinatı yaratan zatın büyüklüğünü ve yüceliğini kavrayarak büyük bir iştiyakla ona dua ve ibadet edecek ve onun emirlerini yapıp nehiyelerinden kaçınacaktır. Böylece insan, insan-ı kâmil derecesini yakalayabilecek ve Allah'ın sevgili bir kulu olabilecektir. Ebettteki bütün bunların karşılığında Allah'ın takdir ettiği nimetlere yani saadet-i dâreyne müstahak olacaktır.

4. Dünyadaki İnsan Toplulukları

Hız. Âdem'den günümüze birçok topluluklar ve devletler yaşamıştır. Bunların bir kısmının varlıkları uzun ve iyi bir şekilde sürmüşken, bir kısmının ise daha kısa ve sıkıntılı geçmiştir. Kur'ân-ı Kerim'de ve birçok tarih kitaplarında da bu kavimlerden bahsedilir. Elbette biz burada geçmiş toplumların tarihçelerini anlatmayacağız. Bizim için elzem olan Kurân'da geçen kavimler ve bunların yaptıkları amelleri neticesinde hak ettikleri mükâfat ve uğrattıkları İlâhî cezalar olacaktır. Çünkü bu kavimlerin hayatları bizim için örnekler ve ibretlerle doludur.

Bundan sonraki yaşantımızı dizayn ederken, ne yapacağımızı ve nelerden kaçınmamız gerektiğini anlamak için her biri âdeta birer numune, birer yaşanmış olayların ta kendileridir. Bu anlamda; Hz. Nuh, Hz. Musa, Hz. Lut, Hz. Eyüp ve Hz. İsa'dan Hz. Muhammed'e (asm) kadar bir çok

peygamberin başından geçenler Kur'ân-ı Kerim'de zikredilmiş ve bir çok kitaplarda da tafsilatlı olarak bunlar yazılmıştır. Hz. Muhammed'in (asm) hayatı ve kavmiyle yaşadıkları, tarih olarak en sonuncusu olduğu için, Siyer-i Nebeviye kitaplarında açık ve daha teferruatlı olarak zamanımıza kadar gelmiştir.

Bu kavimlerden bir kaçı zaman zaman nimetlerle imtihan edilmiş ve bolluk bereket içinde yaşadıkları dönemler olmuştur. Ancak bunlar bir süre sonra kâinatın yaratıcısını, yani kendilerine nimetlerle donatan sahiplerini (Allah'ı) unutmuş ve peygamberlerini de dinlemeyip ona hakaret edip onu yalanlamaya kalkmışlardır. İşte bu dönemlerde başlarına büyük felaketler gelmiş ve helâk olmuşlardır. Bunların bir kısmı suda boğulmuş, bir kısmı taş olmuş, yanmış; bir kısmı da gelen ses ve fırtınalarda kaybolmuşlardır. Yine bir kısmı da yaptıkları ile övünüp insanlara zulmederek Babil Kulesi gibi tarihte eşine az rastlanan yapıtları yaparken, azgınlık ve zulümlerinden dolayı cezalandırılmış ve birbirlerini anlamayacak duruma gelmiş olup, topluluğun her bir ferdi dünyanın farklı yerlerine dağılmışlardır.

4.1) Dünya'da Müslüman Toplulukları

Bilindiği gibi, Kur'ân-ı Kerim'in ilk indirilen suresi, Alak Suresi'dir. Bu surenin ilk beş ayeti öncelikle indirilmiş ve burada insan oku emriyle emrolunmuştur. Alak Suresi'nin 1. Ayetinde. "Oku, seni yaratan Allah'ın adıyla oku!, 2. Ayette de "ki O (Allah) insanı bir alektan (Embriyodan) yarattı." Daha sonraki Ayetlerde de 3. ve 4. ayetlerde mealen "oku, Rabbin sonsuz kerem sahibidir. O Rab ki kalemle yazmayı öğretti." buyrulmaktadır. Burada anlamamız ve çıkarmamız gereken çok farklı manalar elbette ki vardır. Ancak en basit manasıyla Cenab-ı Allah'ın bizden her şeyden önce okumamızı ve ilim sahibi olmamızı emrettiği açıkça belirtilmektedir. Dua ve ubudiyet ilimden sonra gelmektedir, denilebilir. Elbette ki insan, inandığı ve bildiği bir güce bir yaratana ibadet etmek ve ondan ihtiyaçlarını karşılayabilmek için talepte bulunacaktır. Bu bir ihtiyaç, ancak kişi mahiyetini bilemediği bir yaratandan neyi, nasıl isteyecektir? İşte bunun bilenebilmesi için öncelikle yaratanın (Allah'ın) sıfat ve isimlerini bilmesi gerekmektedir. Ondan sonra neyi isteyeceğimiz ve nasıl isteyeceğimiz daha kolay ve anlamlı olacaktır.

Bu yönüyle de insanoğlu diğer varlıklardan ayrılıyor ve Cenab-ı Allah'a muhatap bir makama yükseliyor. Aynı zamanda da yeryüzünün halifesi unvanını almaktadır. Bu manada insan üzerine düşen görevi iyi yaptığı sürece, diğer mahlûklar üzerinde tam bir hakimiyet kurabiliyor. Peygamberimiz Hz. Muhammed'den günümüze birçok İslâm toplulukları yaşamıştır. Kimisinin dünyadaki saltanatı ve hâkimiyeti uzun sürmüş, kimi ise daha kısa yaşamıştır. Bu toplulukların dönemlerini incelediğimizde İslâm ahkâmına ve Kurân-ı Kerim'deki emirlere riayet ederek kendi topluluklarına ve diğer topluluklara karşı adaletli olduklarında muvaffak oldukları görülmektedir. Haktan, adaletten ve Allah'ın yolundan uzaklaştıkları zaman ise hem ömürleri kısa olmuş hem de hâkimiyetlerini koruyamamışlardır. Çok daha kısa bir zamanda tarih sahnesinden silinip gitmişlerdir. Osmanlı, İslâm ülkelerinin birlik ve beraberliğini koruyan ve temsil eden en son imparator-

*Cenab-ı Allah'ın
bizden her
şeyden önce
okumamızı ve ilim
sahibi olmamızı
emrettiği açıkça
belirtilmektedir.
Dua ve ubudiyet
ilimden sonra
gelmektedir,
denilebilir.*

İslâm tarihinde
Mekke fethiyle
başlayıp Hz.
Ali'nin şehit
olması süresince
geçen 30 yıllık
bir zaman dilimi
Asr-ı Saadet
olarak adlandırılır.
Bu dönem,
gerçekten İslâm'ın
tüm yönleri ile
hakim olduğu bir
dönemi temsil
eder.

luktur. Yavuz Sultan Selim'in halifeliği ve halifeliğin merkezini İstanbul'a taşımasından sonra dünyada İslâm ülkelerini her yönüyle temsile başlayan Osmanlı padişahları aynı zamanda İslâm dünyasının halifeleri olarak da saygı görmüşlerdir. Osmanlılar 20. yy'ın ilk çeyreğine kadar geçen zaman içerisinde bu şekilde hayatlarını sürdürmüşlerdir.

İslâm tarihinde Mekke fethiyle başlayıp Hz. Ali'nin şehit olması süresince geçen 30 yıllık bir zaman dilimi Asr-ı Saadet olarak adlandırılır. Bu dönem, gerçekten İslâm'ın tüm yönleri ile hakim olduğu bir dönemi temsil eder. Bu dönemde İslâm halifeleri, bir heyet tarafından yapılan meşveret ve şura toplantıları neticesinde belirlenmekte idi. Sonraki dönemlerde şuraların kararları dinlenmemiş, halifelik bir iktidar ve güç olarak algılanmış ve Hz. Muaviye ile birlikte babadan oğula geçen bir saltanata dönüştürülmüştür. Bu dönemlerde ise fazla bir fütihat görülmemekle birlikte Müslümanlar kendi içlerindeki iktidar ve saltanat çekişmeleri ile meşgul olmuşlardır. Aslında bu dönem için Risale-i Nur'da bir nevi İslâm ülkeleri ve Müslümanlar için fetret dönemi denilmektedir. Bediüzzaman, bu fetret devrinin Emevîler ile Abbasîlerin hâkimiyet devresinden düşüldükten sonra, geriye beş yüz yıllık Arap hilâfetine kaldığını, bu sürenin de "Eğer ümmetim istikamet üzere giderse ona tam bir gün vardır. Aksi halde ancak yarım gündür" hadisinde işaret edilen "yarım gün"e denk düştüğünü belirtmektedir. Zira, "...Rabbinin katında bir gün, sizin hesabınıza göre bin yıl gibidir." (Hac; 47) Ayetinden anlaşılacağı üzere, hadiste geçen "tam gün" bin yıldır. Bu süre Arapların ve Osmanlı'nın toplam hilâfet süresidir. "Yarım gün" ise yukarıda işaret edilen fetret devri düşüldükten sonra Arapların hilâfet süresine tekabül eder (Bediüzzaman Said Nursî, *Lemalar*, 2001:199).

Yukarıda da anlaşılacağı gibi, İslâm dini ve inancı; Peygamberimiz Hz. Muhammed ve sonraki İlk dört halife dönemi ile İslâm devletlerinden Abbasîler ile Osmanlılar döneminde daha iyi temsil edilmiş ve dünyaya da bu sayede hükmedebilmişlerdir. Ayrıca Müslüman devlet adamları doğru İslâm'ı yaşayıp, İslâm'a ait doğruluğa uygun davrandıkları sürece hem kendileri hem de temsil ettikleri ülkelerini koruyabildikleri gibi daha geniş alanlarda da hüküm sürebilmişlerdir. Müslümanların dünyevî ve uhrevî başarıları, İslâmiyet'i doğru öğrenmek ve bu doğruluğu hayatlarının her alanına taşıyarak yaşamaları ile mümkün olmuştur. Aksi durumda dünyadaki işlerinde muvaffak olamadıkları gibi ahirete ait ibadetlerinde de ihlası kaybetme tehlikesi mevcuttur. Özetle, Müslüman dinine sarıldığında ilerleme sağlamış, dininden uzaklaştığın da ise geriye gitmiştir. Tarihte bunun çok örnekleri mevcuttur.

4.2) Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Dönemleri, Birinci Dünya Savaşı ve Rüyada Bir Hitabe

Osmanlı padişahları ilk dönemden son döneme kadar özel yetiştirilen padişahların çocukları arasından seçilen kişilerden oluşmaktadır. Bunların her birisinin danışma meclisleri ve özellikle de dinî konularda kendilerine rehber edindikleri âlim, şeyh ya da şeyhülislâmları bulunmakta idi. Bu danışma meclisleri ve dinî konularda fetva aldıkları âlim ve hocaları ile beraber ülkenin önemli kararlarından önce mutlaka görüşülür ve bunlarında

fikirleri ile duaları alınırdu. Osmanlı'da bu kurumlar böyle çalıştığı ve çalıştırıldığı süreçte işlerinde hep muvaffak ve muzaffer olmuşlardır.

Bu uygulamalarını ta en başından beri Ertuğrul Gazi'den, Osman Gaziye ve Fatih Sultan Mehmet'e kadar görebilmekteyiz. Onların manevî danışmanları olan Şeyh Edebalı ve Ak Şemseddin gibi mana aleminin fatihleri vardı. Bu mana aleminin büyük insanları, padişahların önemli kararlarında birer nur ve ışık olup onların yanlış yapmalarını engellemiş ve işlerini doğru yapmalarına yardımcı olmuşlardır. Ancak, özellikle Osmanlı'nın yükselme çağının en son dönemlerinden biri olan Kanunî dönemindeki biraz daha lüks ve şatafatlı hayat, saraydaki bazı olaylar ve Avrupa'nın sosyal hayatına yönelik olan Osmanlı hanedanındaki hayranlık onların hata yapmalarına sebep olmuş ve ilk defa o zaman Kanunî döneminden bazı kanunlar Avrupa ülkelerinden Osmanlıya ithal edilmiştir. Bu durum bir nevi Osmanlı devleti için sonun başlangıç noktası olmuştur denilebilir.

Sonraki dönemlerde maalesef bu durum artarak devam etmiş ve özellikle 18. İle 19. Yy'larda daha da artmıştır. Bu dönemde Osmanlıda bir Fransız hayranlığı vardı. Birçok genç tahsil için Fransa'ya gidiyor ve orada gördüğü yaşam tarzını dolayısı ile kanunlarını Osmanlı'da da uygulamaya koymak istiyordu. Ancak Fransız ihtilalinin en önemli sonuçlarından biri olan fikr-i milliyet, birçok milletten oluşan Osmanlı İmparatorluğu için adeta bir yıkım vesilesi olmuştur. Sırlar, Karadağlılar, Romanyalılar ve diğer Balkan ülkeleri bir bir Osmanlı'dan kopup bağımsız birer devlet olmak istiyorlardı. Osmanlı'nın gerek ilmiye sınıfına (din ve fen ilimleri) ve gerekse de zamanın ihtiyaçlarını iyi okuyamayıp toplumsal birliği sağlamada yeteri kadar adaletli ve özenli davranmadığından, her geçen gün içten içe çökmekteydi. Diğer yandan da iç ve dış savaşlarla topraklarını kaybetmeye başlamıştı.

1800'lü yılların sonu ve 1900'lü yılların başında birçok Osmanlı aydını ve üst düzey memurlar ile paşaların özellikle Avrupa'da eğitim almış olan kısmı "biz Allah Allah diye diye geri kaldık, Avrupalılar top ve tüfek diye diye başarılı oldular" gibi safsatalar yaymakta idiler. Gerçekte ise; Osmanlı'nın bir kısmı hem Allah Allah demeyi hem de teknoloji (top tüfek) demeyi bıraktığı ve gereğini yapmadığı için geri kaldığının farkında bile değildi. Bu benzeri nedenlerle Osmanlı maalesef her gün toprakları ile birlikte güç de kaybetmekteydi. Ve en sonunda Yunanistan, Bulgaristan gibi geri kalan Balkan ülkeleri de bir bir Osmanlı'dan ayrılmışlardır.

Osmanlı'nın büyük toprak ve moral kaybına uğramasına yol açan olaylar peşpeşe gelmiştir. 1912, 1913 ve nihayet 1914'te I. Dünya Savaşının başlaması ile o zamanın genç asker paşalarından Enver Bey gibi bir kaç paşa bütün bu kayıpları Almanlar'la birlikte olurlarsa alabileceklerini düşünerek I. Dünya Savaşında Alman ordusunun yanında yer almaya karar vermiş, böylece Osmanlı'nın son dönemleri başlamıştır.

Birinci Dünya Savaşı neticesinde maalesef Osmanlı büyük kayıplar vermiştir. Yüzbinlerce şehit verilmiş, ülke bölünmüştür. Mondros Antlaşması ile adeta Osmanlı İstanbul'a hapsedilmiş, Anadolu'nun büyük kısmı ve diğer İslâm ülkeleri olan Irak, Suriye ve Anadolu'nun büyük bir kısmı Antlaşma devletleri arasında pay edilmiştir. Bu sonuç elbette hiç kimsenin kabul edebileceği bir sonuç değildir. Ancak gerçekte olan durum ise

Osmanlı'nın gerek ilmiye sınıfına (din ve fen ilimleri) ve gerekse de zamanın ihtiyaçlarını iyi okuyamayıp toplumsal birliği sağlamada yeteri kadar adaletli ve özenli davranmadığından, her geçen gün içten içe çökmekteydi. Diğer yandan da iç ve dış savaşlarla topraklarını kaybetmeye başlamıştı.

*Mukadderat-ı
İslâm için, yani
İslâm'ın gelece-
ği -ki bu husus
Bediüzzaman'ın
hayat boyu
ardından koştuğu
büyük dâvâsı
olmuştur. Bütün
hayatını bu ideal
uğruna feda
etmiştir. Bunun
için hiçbir baskıya
boyun eğme-
den gerçekleri
söylemekten geri
durmamıştır.*

böyledir. Daha sonra Anadolu'da halkın kendi kendini müdafaa etmesi ile Anadolu'da bulunan bu günkü sınırlarımız korunabilmiştir.

Bu durumun, Bediüzzaman Said Nursî için çok ayrı ve önemli bir yeri vardır. Çünkü Bediüzzaman Hazretleri 1915 ve 16 yıllarında Doğu cephesinde ve Doğu illerinde Van ve Bitlis gibi yerlerde Gönüllü Alay Komandanı olarak savaşmıştır. Hem Ruslara karşı hem de Ermeni çeteleri olan Taşnak ve Hınçaklara karşı çok çetin ve büyük mücadeleler neticesinde yüzlerce Rus askeri ve Ermeni çetesi öldürülmüş ve yüzlerce talebe ve askeri de şehit olmuştur. Kendisi de yaralanmış ve yaralı olarak Rus ordusuna esir düşmüştür.

Daha Sonra 1918'de Rus esaretinden kurtulmuş, oradan önce Almanya'ya ve İstanbul'a gelmiştir. İstanbul'a gelişi o zamanın devlet erkani tarafından büyük bir sevinçle karşılanmış ve dönemin Genel Kurmayı tarafından da takdir edilerek Darü'l-Hikmet'ül-İslâmiye'ye (Diyanet İşleri Başkanlığı) üye olarak atanmıştır. Bediüzzaman bu görevde olduğu sürede 1919 yılında gördüğü hakikatdar bir rüyasını kitaplarında şöyle anlatmaktadır.

"1335 senesi Eylül'ünde, dehrin hadisatının verdiği yeis ile şiddetle muzdarip idim. Şu kesif zulmet içinde bir nûr arıyordum. Manen rüya olan yakazada bulamadım. Hakikaten yakaza olan rüyayı sâdikada bir ziya gördüm."

Bu rüya, çok önemli ve bir çok konuyu da içine almaktadır. Biz burada konumuzun ilgi alanına giren kevnî ve şer'î (Kur'an ve sünnet) kanunlar kısmından, insanın kainattaki denge konusunda üzerine düşeni yapıp yapmamasıyla doğabilecek sonuçları değerlendirip o hususu konumuza dâhil etmeye çalışacağız.

Önce Bediüzzaman'ın rüyayı gördüğü zamanda "dehrin hadisâtı"na (zamanın olaylarına) bir bakmak gerekir: Öncelikle dönemi etkileyen Osmanlı'nın durumuna yukarıda kısaca değinmiştik. Özetle: 1335 (1919) Eylül'ünde, 1914-1918 arası dört yıl boyunca dokuz cephede I. Dünya Savaşı devam etmiş, mağlup, bitkin ve harap olarak savaştan çıkmışızdır. Uzun yıllar insanlığa hizmet eden, tek amacı i'lâ-yı kelimetullah olan koskoca Osmanlı Devleti, gücünü, kuvvetini kaybederek tarih sahnesinden silinmiştir.

Bediüzzaman çizmeye çalıştığımız devletin bu durumunu "kesif zulmet" (kap karanlık) olarak vasıflandırıyor ve o karanlıklar içinden bir "nur" arıyor. Bilinmektedir ki, Arapça olan yakaza kelimesinin iki anlamı vardır. Birinci anlamı; uyanıklık, ikinci anlamı; şuuru ayakta tutan, hafıza ve hassasiyeti azami seviyede tutma hali. Yani maddî manevî varlığı (potansiyeli) toplama halidir.

"Bir Cuma gecesinde nevm ile âlem-i misale girdim. Biri geldi dedi: Mukadderat-ı İslâm için teşekkül eden bir meclis-i muhteşem, seni istiyor."

Birisi ona gelir:

Mukadderat-ı İslâm için, yani İslâm'ın geleceği -ki bu husus Bediüzzaman'ın hayat boyu ardından koştuğu büyük dâvâsı olmuştur. Bütün hayatını bu ideal uğruna feda etmiştir. Bunun için hiçbir baskıya boyun eğmeden gerçekleri söylemekten geri durmamıştır.

"Gittim gördüm ki, münevver, emsalini dünyada görmediğim, selef-i salihinden ve asârın mebuslarından her asrın mebusları içinde bulunur. Bir meclis gördüm. Hicap edip, kapıda durdum." Onlardan bir zât dedi ki:

Ey felâket; helâket asrının adamı, senin de reyin var, fikrini beyan et!
Ayakta durup dedim:

Sorun cevap vereyim.

Bediüzzaman'ın, İslâm'ın geleceği üzerinde fikir ve karar sahibi olduğu hayatının her dönemi buna şahittir. Yine hayatında bizzat uyguladığı soru sormamayı orada da görüyoruz.

Biri dedi: “Bu mağlûbiyetin neticesi ne olacak; galibiyette ne olurdu?”

Dedim: “Musibet şerr-i mahz olmadığı için, bazan saadette felâket olduğu gibi, felâketten dahi saadet çıkar. Eskiden beri i'lâ-yı kelimetullah ve bekâ-yı istiklâliyet-i İslâm için, farz-ı kifaye-i cihadı deruhte ile kendini yekvücut olan âlem-i İslâma fedaya vazifedar ve hilâfete bayraktar görmüş olan bu devlet-i İslâmiyenin felâketi, âlem-i İslâmın saadet-i müstakbeleyle telâfi edilecektir... Biz incinirken âlem-i İslâm ağlıyor. Avrupa ziyade incitse, bağıracaktır. Şayet ölse, yirmi öleceğiz, üç yüz dirileceğiz... Biz bu mağlûbiyetle bir saadet-i âcile-i muvakkate (geçici olarak) kaybettik. Fakat bir saadeti âcile-i müstemirre (kalıcı) bizi bekliyor”.

Birden meclis tarafından denildi: “İzah et.”

Bediüzzaman, bu yaşanan savaşlar ve olaylar sonucunda devletlerle beraber, insanlık tabakalarının da yer değiştirebildiğine dikkat çekerek, gelecekte de olabilecek hadiseleri aslında haber veriyor. İnsanlık esir olmayı reddettiği gibi bir gün gelecek ve ücretli yani işçi olmayı da reddedecektir diyor. Burada ayrıca Osmanlı'nın son dönemde 1910'larda girdiği kısmen baskıcı durumun yanlışlığına dikkat çekiyor. Bu baskıcı durumun İslâm kanunları ile yönetilen büyük bir devlette olmasının diğer Müslüman topluluklar üzerinde bırakacağı olumsuz etkiye de dikkat çekmektedir.

Böyle bir yönetimin çok zulümler yapabileceğini ve İslâm'ın yapısına ters olduğunu beyan etmektedir. Baskı ve zulümle iş gören büyük bir İslâm devletinin Müslümanların menfaatine de ters olduğu ve ömrünün de uzun sürmeden parçalanabileceğini belirtmiştir. Ayrıca o medeniyet-i habise (kötü medeniyet) ki biz ondan sadece zarar gördük. Günahı sevabından daha ağır basan ve şeriat yönüyle kabul edilmeyen bu geçerli olan medeniyet ki; sefih, gaddar, inatçı ve manevi yönüyle vahşi bir durumda olan bu sistemi Asya'da uygulamak zorunda kalacaktık. Bu ise elbette ki hiç istenmeyen olumsuzluklara sebep olacaktı. Bediüzzaman bütün bu olumsuzlukların sonucu olarak bu savaştan yenik çıkmanın kader cihetini ve sonuçları itibari ile İslâm'a ve Müslümanlara bakan olumlu yönlerini nazara vermiştir.

Meclisten biri dedi: “Neden şeriat şu medeniyeti ^{hasiye} reddeder?”

Bu suale karşı ise o zamanda ve şimdilerde de geçerli olan Avrupa felsefe ve medeniyetinin beş temel esasının İslâm anlayışıyla bağdaşmadığını ve hatta ne kadar uzak ve sıkıntılı olduğunu aşağıdaki cümlelerle ifade etmiştir.

“Çünkü, beş menfi esas üzerine teessüs etmiştir. Nokta-i istinadı kuvvettir. O ise, şe'ni tecavüzdür. Hedef-i kastı menfaattir. O ise, şe'ni teza-

Haşiye: Bizim muradımız, medeniyetin mehasini ve beşere menfaati bulunan iyiliklerdir. Yoksa, medeniyetin günahları, seyyiatları değil ki, ahmaklar o seyyiatları, o sefahetleri mehasin zannedip taklit edip, malımızı harap ettiler. Medeniyetin günahları, iyiliklerine galebe edip, seyyiatı hasenatuna racih gelmekle, beşer iki Harb-i Umumi ile iki dehşetli tokat yeyip, o günahkar medeniyeti zir ü zeber edip öyle bir kustu ki, yeryüzünü kanla bulaştırdı. İnşallah, istikbaldeki İslâmiyetin kuvvetiyle, medeniyetin mehasini galebe edecek, zemin yüzünü pisliklerden temizleyecek, sulh-u umumiyi de temin edecek. (Müellif-i muhterem sonradan ilâve etmiştir.)
2Verilecek ceza, yapılan iş ve davranışın türüne göredir.

Osmanlı'nın son dönemde 1910'larda girdiği kısmen baskıcı durumun yanlışlığına dikkat çekiyor. Bu baskıcı durumun İslâm kanunları ile yönetilen büyük bir devlette olmasının diğer Müslüman topluluklar üzerinde bırakacağı olumsuz etkiye de dikkat çekmektedir.

İnsanların normal çalışma karşılığı aldığı ücret ve üretimi, tüketimini karşılayamadığından, hileye, harama yönelmekle ahlâkın temeli bu noktada ifsat olmuştur.

humdur. Hayatta düsturu, cidaldır. O ise, şe'ni tenazudur. Kitleler mabeynindeki rabıtası, âhari yutmakla beslenen unsuriyet ve menfi milliyettir. O ise, şe'ni böyle müthiş tesadümdür. Cazibedar hizmeti, hevâ ve hevesi teşci ve arzularını tatmin ve metalibini teshildir. O hevâ ise, şe'ni insaniyeti derece-i melekiyeden, dereke-i kelbiyete indirmektedir”.

Bu sebeplerden dolayı insanlığın %80'ini sıkıntılı ve şikayet eder bir duruma getirmiş ona hayali bir mutluluk vermiştir. %10 ortada bir yerde ne mutlu ne de şikayetçi, geriye kalan %10 ancak dünyada istediklerine kavuşabilmiş durumdadır. Halbuki saadetin esası; toplumun ekserisinin mutlu olması ile mümkündür.

Ayrıca insandaki nefsin istek ve arzularının serbest kalması neticesinde zaruri olmayan ihtiyaçlar da zaruri ihtiyaçlar haline gelmiştir. Eskiden bedevilik ve göçebelik zamanında bir insan dört şeye muhtaç iken, bu medeniyet, insanı yüzden fazla şeye muhtaç etmiştir. Bu nedenle insan fakir hale gelmiştir. İnsanların normal çalışma karşılığı aldığı ücret ve üretimi, tüketimini karşılayamadığından, hileye, harama yönelmekle ahlâkın temeli bu noktada ifsat olmuştur. Bu nedenle cemaate ve nev'e verdiği servet, onu yüceltmek yerine ferdi maalesef fakir ve ahlâksız etmiştir.

Dediler: “Şeriat-ı garrâdaki medeniyet nasıldır?”

Dedim: “Şeriat-ı Ahmediyenin (asm) tazammun ettiği ve emrettiği medeniyet ise ki, medeniyet-i hazıranın inkişâından (kırılmasından) inkişaf (ortaya çıkma) edecektir. Onun menfi esasları yerine, müspet esaslar vaz' eder.

“İşte nokta-i istinat, kuvvete bedel haktır ki, şe'ni adalet ve tevazündür. Hedef de, menfaat yerine fazilettir ki, şe'ni muhabbet ve tecazüptür. Cihetül'vahdet de unsuriyet ve milliyet yerine, rabita-i dinî, vatanî, sınıftır ki, şe'ni samimî uhuvvet ve müsalemet ve haricin tecavüzüne karşı yalnız tedâfüdür. Hayatta düsturu, cidal yerine düstur-u teavündür ki, şe'ni ittihad ve tesanüttür. Hevâ yerine hüdâdır ki, şe'ni insaniyeten terakkî ve ruhen tekâmüldür. Hevâyı tahdit eder; nefsin hevesat-ı süfliyesinin teshiline bedel, ruhun hissiyat-ı ulviyesini tatmin eder.

Burada, İslâm dışı medeniyet anlayışı ile Kurân medeniyeti karşılaştırılmaktadır. Kur'ân medeniyetinin beş temel esasının temellerinden birincisi şudur ki; Dayanak noktası, kuvvet yerine hakka dayanmasıdır, Neticesi, adalet ve eşitliktir. İkincisi; amacı da, menfaat yerine fazilettir, neticesi, muhabbet ve hoşgörüdür. Üçüncüsü; birlik yönü ise, ırkçılık ve milliyet yerine, din bağları, vatan ve insanlık sınıflarıdır. Neticesi, samimi bir kardeşlik, barış ve dışarıdaki saldırılara karşı savunmadır. Dördüncüsü; hayatta kalma için mücadele yerine, yardımlaşma esastır. Neticesi, birlik ve dayanışmadır. Beşincisi ise; nefsi istekler yerine Allah'ın emirleri esastır. Neticesi, insanî olarak ilerleme ve ruhen gelişmedir. İşte bu beş esasla dünyada geçerli olan İslâm dışı medeniyet ile İslâm medeniyetinin farkları net bir şekilde ortaya konulmuştur.

Tekrar biri sordu: “Musibet, (bela) cinayetin neticesi, mükâfatın mukaddemesidir. Hangi fiilinle kadere fetvâ verdirdiniz ki, şu musibetle hükmetti? Musibet-i âmme ekseriyetin hatâsına terettüp eder. Hazırda mükâfatınız nedir?”

Dedim: “Mukaddemesi üç mühim erkân-ı İslâmiyedeki ihmalimizdir: salât, savm, zekât. (namaz, oruç ve zekat)

“Zira, yirmi dört saatten yalnız bir saati, beş namaz için Hâlık Teâlâ bizden istedi. Tembellik ettik; beş sene yirmi dört saat talim, meşakkat, tabrikle bir nev’i namaz kıldırdı. Hem senede yalnız bir ay oruç için nefsimizden istedi. Nefsimize acıdık; kefareten beş sene oruç tutturdu. Ondandır, kırktan yalnız biri, ihсан ettiği maldan zekât istedi. Buhl ettik, zulmettik, O da bizden müterakim zekâtı aldı.

Yukarıdaki cevaptan şunu net olarak anlamak gerekiyor. Her insan ve özellikle de Müslümanlar hangi durum ve şartlarda olursa olsunlar, Allah’a kuldurlar ve dolayısı ile kulluğun gerektirdiği vazifelerini terk etmemelidirler. İşte Müslümanlığın şartlarından namaz, oruç ve zekâtın ihmali neticesinde dünyada dahi ceza ve bedel ödettilmiştir. İnşallah günahlara kefaretilmiştir.

“Mükâfat-ı hâzırımız ise: Fâsık, günahkâr bir milletten, humsu olan dört milyonu velâyet derecesine çıkardı; gazâlık, şehadetlik verdi. Müşterek batâdan neşet eden müşterek musibet, mâzî günahını sildi.”

5. İnsan ve İktisat

İktisat; kelime anlamı olarak tutumlu, dengeli olmayı ve nimeti israf etmemek olarak tanımlanabilir. Ancak bu kelime diğer iktisat kitaplarında, “sınırsız olan insan ihtiyaçlarının sınırlı olan kaynaklarla alternatif tercihler, arasında karar verme ve seçim yapma yollarını inceleyen bir bilim” olarak tanımlanmaktadır. Burada tanımını incelemeye çalıştığımızda gerçekten insan ihtiyaçları sınırsız mı? Yoksa insana ait olan nefsin istek, arzu ve ihtirasları mı sınırsız? Tabii bunları belirlemeden meseleyi çözemeyiz. Aslında insanın kullanabileceği eşyalar, yiyebileceği gıda ve kullanabileceği malzemeler günlük, haftalık, aylık ve yıllık olarak sınırlıdır. Ancak nefse ait istek arzu ve ihtiraslarımız ise sınır tanımamaktadır. Bunlar ancak İslâmî anlayışa uygun iktisat ve israf kelimelerinin anlamlarının tam olarak anlaşılması ile sınırlandırılabilir.

İslâm anlayışında iktisat şu ayetin manasında yatmaktadır. “Yiyin, için fakat israf etmeyiniz” (Araf /31.) Yani yemek ve içmek elbette olacak, fakat ihtiyaçtan fazlasının tüketilmesi haramdır, yasaktır. Bediüzzaman bu konuyu On Dokuzuncu Lem’a isimli risalede şöyle özetlemektedir. “şu ayeti kerime iktisada kat’i emir ve israftan nehy-i sarîh (açık yasak) gayet mühim bir ders-i hikmet veriyor.” Devamında ayrıca “Hâlık-ı Rahim, insanlara verdiği çeşitli nimetler karşılığında da şükür istiyor. Bu şükürün en önemli şekillerinden biri de nimeti amacına uygun ve ihtiyaç oranında kullanmaktır. Aksi durumda ise, bu israf olacaktır. İsrâf ise şükre zıttır ve nimeti hafife almaktır. İktisat ise nimete karşı bir hürmet ve saygıdır” (Bediüzzaman, Lemalar, 2005: 353).

Aynı zamanda iktisat hem manevî bir şükür, hem de nimetlerdeki İlâhî rahmete bir hürmet ve bereket sebebidir. Hem insan bedenine bir perhiz olduğu gibi, insanın sağlığına da faydalıdır. Hem insanı başkalarının yardımına muhtaç etmediğinden manevî dilencilikten kurtararak insanın izzetli ve şerefli yaşamasına yardımcı olur. Görünüşte lezzetsiz sıradan bilinen ni-

Her insan ve özellikle de Müslümanlar hangi durum ve şartlarda olursa olsunlar, Allah’a kuldurlar ve dolayısı ile kulluğun gerektirdiği vazifelerini terk etmemelidirler.

*İsrafla ve
bilmeden yapılan
tüketimler
sonucunda
dünyada baş
gösteren küresel
ısınma ve çevre
kirlilikleri gibi
durumlar ortaya
çıkılmaktadır.
Kendimize ve
dünyamıza
zarar vermeden
yaşamamızın temel
yollarından
birincisi
ürettiğimiz ve
tükettiklerimize
dikkat etmeliyiz.*

metlerin lezzetlerinin anlaşılmasına da sebep olur.

İktisadi en basit tanımıyla, insan ihtiyaçlarının karşılanmasında elimizdeki imkânlarla alternatifler arasında en iyi seçimi yapma olarak tanımamak mümkündür. Bu durumda insanın ihtiyaçları nelerdir? Bu konuya baktığımızda başta yemek içmek gibi şeylere ihtiyacımız olduğu gibi günlük işlerimizi yaparken de bazı şeylere ihtiyaç duymaktayız. Bütün bu ihtiyaçlarımızı dünyada bulunan imkânlardan ve maddelerden karşılamaya çalışmaktayız. Yani ihtiyaç duyduğumuz hammadde ve maddelerin esas kaynağı Allah tarafından dünyamıza bizler için yerleştirilmiştir.

Dünyada bulunan bu maddeleri kullanırken nelere dikkat etmeliyiz? Daha önceki konularda da bahsedildiği gibi, bu kâinatta bir yaratıcı var ve kâinat o (Allah) yaratıcı tarafından yaratılmıştır. Dolayısı ile kâinatta bulunan canlı ve cansız maddeleri kullanırken Allah'ın bize müsaade ettiği ölçüde yararlanabiliriz. Başka türlü kullanmak ve istifade etmeye çalışmak onları yanlış kullanmak olacağından kâinattaki dengeye ve var olan yapıya zarar verecektir. Bunun neticesi olarak biz insanlar bunun neticesi olan cezayı da bazen bireysel veya toplum olarak hemen görebiliriz.

Bazen de daha sonra görebilmekteyiz. Bunun neticeleri çoğu zaman beklenilmeyecek kadar ağır olabilmektedir. İsrafla ve bilmeden yapılan tüketimler sonucunda dünyada baş gösteren küresel ısınma ve çevre kirlilikleri gibi durumlar ortaya çıkmaktadır. Kendimize ve dünyamıza zarar vermeden yaşamamızın temel yollarından birincisi ürettiğimiz ve tükettiklerimize dikkat etmeliyiz. Bu ürünleri mümkün olduğu kadar ihtiyacımız kadar üretmeli ve aynı şekilde iktisatlı bir şekilde kullanmalıyız.

Sonuç

Muazzam bir ilim ve sanat eseri olarak yaratılan ve günümüzde gelişen fen ve teknoloji seviyesi ile kâinattaki diğer gezegen ve yıldızların özellikleri anlaşıldıkça hayranlığımız artmaktadır. Milyarlarca yıldız ve gezegenlerin kâinattaki sürekli hareketleri ve bir yöne doğru akmalarının sebebi ve hikmeti nedir? İşte bu ve benzeri birçok sorunun kesin cevaplarını hâlihazırda fen bilimlerinin geldiği bilgi seviyesi ile vermek mümkün değildir. Sadece bunlara verilen cevaplar tahminidir. Ancak Kur'an'dan alınan bazı işaretler ve ayetler ile tam olarak anlaşılabilir.

İnsan kâinat kanunlarına uyduğu sürece maddeten terakki ederken, indirilen (Kur'an ve Sünnet) kanunlarına uyduğunda da manen terakki ve bir gelişme içinde olacaktır. İnsanın bu dünyada ve ahirette rahat etmesi ve huzurlu olabilmesi için her ikisine de ihtiyaç duyulmaktadır. Birinin eksik olması insanı tatmin ve mutlu etmemektedir. Öyle ise insan ya aklını başına alacak her iki durumda bulunan kanunlara uyup rahat edecek ya da başını derde soktuğu gibi bütün beşerle beraber dünyayı da felakete sürükleyecektir.

İşte dünyamızı ve kendi hayatımızı biraz olsun seviyorsak Allah'ın bizim için yarattığı ve insanların hizmetine sunduğu toprak, deniz, dağlar ve ormanlarla bunların içinde yaşayan tüm bitki ve hayvanları Allah'ın emirleri doğrultusunda kullanmalıyız. Kesinlikle onlara zarar vermeden, israf etmeden ve ettirmeden kullanmak durumundayız. Allah'ın emirleri dışında

bu varlıklara karşı yapılan davranışlardan (israf, yanlış kullanma ya da amacı dışında harcama) kaçınmalıyız. Çünkü nimet şükür ister, şükür ise nimeti artırır ve bereketlendirir. İsrâf ise şükre zıt olduğundan onun azalmasına ve elimizden gitmesine sebep olur.

Öyle ise insan, dünyanın daha yaşanılabilir olmasını ve insan neslini sağlıklı bir ortamda görmek istiyor ise, Allah'ın emirleri dairesinde hareket etmek zorundadır. İmanlı olan ve Allah'a inanan Müslümanlar ise zaten bunları hayatının vazgeçilmez kanunları ve pusulaları yapmak durumundadır. Dünyadaki dengenin bozulmadan devam edebilmesi için, ya Allah'ın emirlerine mutlak surette uyacağız ya da kâinatın sonunu hızlandıracacağız.

İnsan, dünyanın daha yaşanılabilir olmasını ve insan neslini sağlıklı bir ortamda görmek istiyor ise, Allah'ın emirleri dairesinde hareket etmek zorundadır.

Kaynaklar:

- Said Nursî, Risale-i Nur Külliyyatından, Mektubat, Yeni Asa Neşriyat, 1994.
- Said Nursî, Risale-i Nur Külliyyatından, Lemalar, Yeni Asa Neşriyat, 2005.
- Said Nursî, Risale-i Nur Külliyyatından, Sözler, Yeni Asa Neşriyat, 2004.
- Said Nursî, Risale-i nur gen.tr <http://www.risaleara.com/oku.asp?id=363>
- Risale-i Nur Enstitüsü, Haccacı Zalim, <http://www.risaleinurenstitusu.org/index.asp?Section=Enstitu&SubSection=EnstituSayfasi&Date=1/3/2003&TextID=525>, 21.11.2014.
- Bediüzzaman Said Nursî, Lema'lar, On sekizinci Lem'a, Yeni Asya Gazetesi Neşriyatı, İstanbul 2001.
- Said Nursî, Risale-i Nur Külliyyatından, Sikke-i Tasdik-i Gaybi, Yeni Asya Gazetesi Neşriyatı, İstanbul 2001.
- <http://www.sorularlarisale.com/index.php?s=modules/kulliyat&crisale=1558&sayfa=317>
- YILMAZ Yasin, Rüyada bir hitabeye tarihi açıdan bir bakış-1, Risalei nur Enstitüsü, <http://www.risaleinurenstitusu.org/index.asp?Section=Enstitu&SubSection=EnstituSayfasi&Date=1/5/2008&TextID=1257>, 2008. (28.11.2014)

